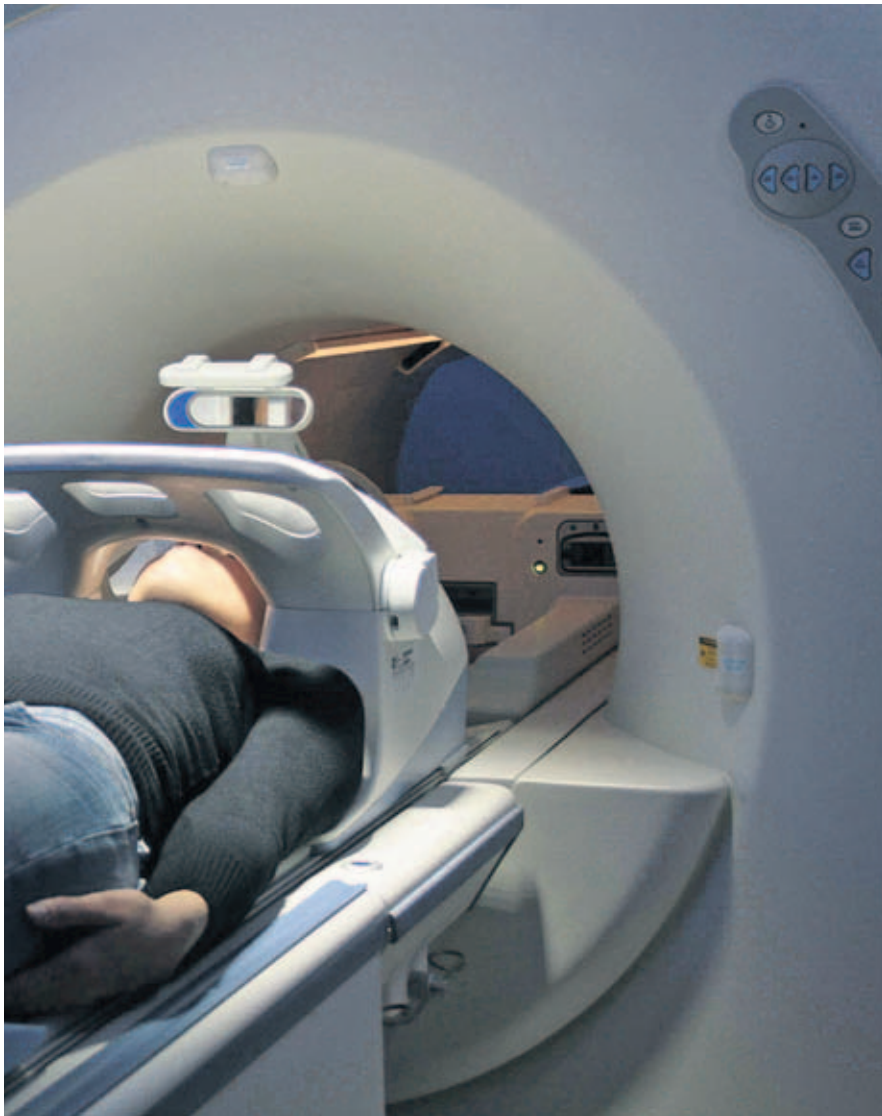

randeert niets

van God en alle andere dingen worden u toegeworpen." De Bijbel roept op tot zelfonderzoek, tot het overdenken van onze zonden en schuld voor God. Is dat niet veel belangrijker dan het scannen van ons lichaam? Laten we heel ons leven onder de scanner van Bijbel en de eeuwigheid leggen. Volgens mij worden we daar wijzer van dan van een *total body scan*. En het kan best zijn dat vanuit zo'n levenshouding de behoefte aan een *total body scan* vervolgens verdwijnt.

commercieel belang

Los van deze zingevende vragen zijn er ook nuchtere medische afwegingen. Een bodyscan is meestal overbodig, leidt niet zelden tot vals alarm (en daarmee tot onnodige onrust en overbehandeling) en biedt niet meer dan een momentopname (en dus per definitie slechts valse geruststelling). En het onderzoek is niet vrijblijvend. Ethicus Boer wijst erop dat wat begint met *leuk om te weten*, straks kan ontaarden in *verplicht om te weten*. 'Een mens moet er ook voor kunnen kiezen het leven te laten komen zoals het komt, zonder dat daar al te veel kennis en regie bij komt kijken. De beste remedie tegen ziekten is nog altijd gezond leven: goed eten en voldoende bewegen.' Je moet verder bedenken, aldus Boer, dat bij een *total body scan* – die in de toekomst steeds gedetailleerder zal worden – ook onzekere kennis boven water komt. En wat moet je daarmee? 'Wie

met zekerheid de aanwezigheid van een beginnende tumor ontdekt, kan niet anders dan blij zijn. Maar wat als je hoort dat je een kans op een ziekte hebt? Hoe groot moet die kans zijn, wil je er iets mee doen? Een kans van tachtig procent dat ik binnen twee jaar een hartaanval krijg, is uitermate relevant. Maar wat doe ik met een kans van vijftig procent op dementie binnen twaalf jaar? Of met een kans van dertig procent op diabetes tussen nu en over veertig jaar?'

*En nou wil ik echt niet zeuren
 Maar d'r kan je wat gebeuren
 Je kan je nek verrekken
 Enge rooie plekken
 Last van je ingewanden
 Twee kromme stijve handen
 Twee rijen zonder tanden – dat is gek.*

vals alarm

Een kliniek die bodyscans aanbiedt, doet dat uit commercieel belang. En heeft dus belang bij het kweken van onrustgevoelens. Dat gebeurt niet expliciet, in directe zin. Maar het laten opdraven van BN'ers die een bodyscan promoten, kan ertoe leiden dat 'gewone' mensen denken dat dit erbij hoort. En dat je een dief van je eigen gezondheid bent als je het niet doet. Maar stel nu dat je jezelf laat overhalen, en een bodyscan doet. Dan nog is

de uitslag discutabel, zeggen medici zelf. Natuurlijk, er zijn 'treffers', waarbij bijvoorbeeld een tumor ontdekt wordt die anders onopgemerkt zou zijn gebleven. Daar kan de patiënt alleen maar blij mee zijn: hij of zij kan eerder worden geopereerd en er is sprake van daadwerkelijke medische winst.

Daar tegenover staan echter veel meer 'fout-positieve bevindingen', zoals radiotherapeut Lukas Stalpers in het artsblad *Medisch Contact* schreef. Zo'n bodyscan vindt dan wel wat, maar het zijn afwijkingen die niet van belang zijn omdat ze geen klachten geven, en dat waarschijnlijk ook in de toekomst niet zullen doen. Voorbeelden zijn een vergrote prostaat of een slechts beperkt lekkende hartklep.

Gezondheidseconoom Polder vult aan: 'Op duizend scans worden wel drieduizend verdachte plekjes gezien, dus gemiddeld drie per persoon. Het merendeel daarvan is fout-positief. Het lijkt een afwijking, maar is het niet. Je denkt dat je ziek bent, maar je bent het niet.'

Het omgekeerde kan overigens ook voorkomen: 'fout-negatieve' uitslagen, waarbij iemand ten onrechte gerustgesteld wordt, terwijl een diagnose gemist wordt die wel gesteld had moeten worden. Het bedrieglijke is dus: als je maar lang genoeg doorscant, vind je altijd wel iets, maar de meeste van die bevindingen zijn 'normale' verschijnselen zijn die kunnen optreden met het klimmen der jaren – onschuldige vlekjes op de longen, goedaardige knobbelletjes op inwendige organen als de lever. De shoppende patiënt is echter ongerust geraakt, gaat met zijn 'klachten' naar de reguliere gezondheidszorg, waar hij – en nu op kosten van de zorgverzekeraars, dus van ons allemaal – nog eens extra onderzocht en weer van zijn klachten afgepraat moet worden. Kortom: onnodige onrust en overbehandeling.

Bijkomend nadeel is dat tijdens die medische speurtocht soms 'invasieve onderzoeken' nodig zijn, met risico op complicatie, bijvoorbeeld kijkonderzoeken via darm of slokdarm.

gevoel

De Amsterdamse huisarts Paulus Lips onderging, nieuwsgierig geworden, vrijwillig zelf een bodyscan en deed daarvan verslag in *Vrij Nederland*. Hij raakte ervan overtuigd dat de APK voor het lichaam een illusie is en slechts zekerheid biedt 'aan hen die genoeg nemen met een valse geruststelling'.

De mooie plaatjes en de gezondheidswinst van een enkeling – de patiënt met de 'toevallig' gevonden tumor – wegen niet op tegen de nadelen die een veel grotere groep ervaart: onrust, hoge kosten en onnodige vervolgonderzoeken en behandelingen, aldus Lips.

Maar de Amsterdamse huisarts is gebruikers van de scan na zijn eigen ervaring óók beter gaan begrijpen, zegt hij er volledigheidshalve bij. Want het 'ontspannen dagje in een kwaliteitskliniek' blijkt een realiteit. Lips: 'De onderzoeken zijn gedegen, de mensen vriendelijk en de omgeving is luxueus. Het bedrijf verkoopt daarmee een gevoel van zekerheid'.

En dat gevoel van zekerheid verkopen – 'dat doen ze goed', aldus Lips.

*Alles kan een mens gebeuren
 Alles kan natuurlijk scheuren
 Want er zijn wel honderd plekken
 Waar je wel iets kan verrekken
 Alles kan natuurlijk breken
 Kan van alles blijven steken
 Maar als je daarmee moet gaan rekenen –
 word je gek.*

►► De cursieve teksten zijn van cabaretier Paul van Vliet ('Mij kan niks gebeuren')

'De eisen zijn streng'

In een reactie op dit artikel zegt radio-oloog dr. Gunter Klass, chef-arts in het Mathias Spital-kliniek te Rheine in Duitsland (waarnaar Prescan bemiddelt):

'In Duitsland maken medische check-ups al decennialang deel uit van het reguliere zorgaanbod. Ook in Nederland is de vraag gestegen. Prescan vindt zelfbeschikking een groot recht, maar vindt ook dat de burger niet blootgesteld moet worden aan schadelijk onderzoek. De voordelen moeten groter zijn dan de nadelen. Daarom dienen de onderzoeken plaats te vinden in een professionele omgeving die onder toezicht staat van een toezichhoudend orgaan, zoals de Inspectie voor de Gezondheidszorg. De burger dient vooraf goed te zijn geïnformeerd over eventuele neveneffecten van screening, zoals vervolgonderzoek om een diagnose met zekerheid vast te stellen en het feit dat het onderzoek een momentopname blijft.

De eisen waaraan reguliere Duitse (academische) ziekenhuizen, van waaruit wij werken, moeten voldoen, zijn streng; het informatieprotocol zorgt ervoor dat patiënten een afgewogen keuze tot deelname kunnen maken. Op aanvraag van de minster is een nieuwe richtlijn voor preventief medisch onderzoek ontwikkeld, die regels stelt voor onder andere 'evidentie, kwaliteit, informatie en nazorg'. Prescan heeft twee jaar deel uitgemaakt van de werkgroep die deze richtlijn heeft opgesteld.'

'Het bedrieglijke is: als je lang genoeg scant, vind je altijd wel iets'